Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

29. juuli 2019*

Eelotsusetaotlus – Riigiabi – Tööhõivealane abi – Koolitus- ja töölepingutega seotud sotsiaalmaksuvabastused – Otsus 2000/128/EÜ – Abikavad, mida Itaalia rakendab tööhõive edendamiseks – Osaliselt siseturuga kokkusobimatu abi – Otsuse 2000/128/EÜ kohaldatavus ettevõtja suhtes, kes osutab üksnes selliseid kohaliku ühistranspordi teenuseid, mille osutamise omavalitsusüksus on talle otseselt ülesandeks teinud – ELTL artikli 107 lõige 1 – Mõiste „konkurentsi moonutamine“ – Mõiste liikmesriikidevahelise „kaubanduse kahjustamine“

Kohtuasjas C-659/17,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Corte suprema di cassazione (Itaalia kassatsioonikohus) 4. juuli 2017. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 24. novembril 2017, menetluses

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)

versus

Azienda Napoletana Mobilità SpA,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president A. Arabadjiev (ettekandja), kohtunikud T. von Danwitz ja P. G. Xuereb,

kohtujurist: G. Hogan,

kohtusekretär: ametnik R. Schiano,

arvestades kirjalikku menetlust ja 3. aprilli 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS), esindajad: *avvocato* A. Sgroi, *avvocato* L. Maritato ja *avvocato* C. D'Aloisio,

– Azienda Napoletana Mobilità SpA, esindajad: *avvocato* M. Malena ja *avvocato* S. Miccoli,

– Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* S. Fiorentino,

– Euroopa Komisjon, esindajad: D. Recchia ja F. Tomat,

olles 6. juuni 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb ELTL artikli 107 lõike 1 ja komisjoni 11. mai 1999. aasta otsuse 2000/128/EÜ abikavade kohta, mida Itaalia rakendab tööhõive edendamiseks (EÜT 2000, L 42, lk 1), tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) ja Azienda Napoletana Mobilità SpA (edaspidi „ANM“) vahelises kohtuvaidluses ANMi võimaliku kohustuse üle kanda INPSile üle sotsiaalmaks seoses koolitus- ja töölepingutega, mille ANM on sõlminud aastatel 1997–2001.

Õiguslik raamistik

Otsus 2000/128

3 Otsuse 2000/128 põhjendustes 62–67 on koolitus- ja töölepinguid käsitlevate Itaalia õigusaktide kohta märgitud:

„(62) Koolitus- ja töölepingud, mida reguleeris [19. detsembri 1984. aasta seadus nr 863 – 30. oktoobri 1984. aasta dekreetseaduse nr 726, mis käsitleb tööhõive säilitamise ja suurendamise kiireloomulisi meetmeid, koos muudatustega seadusena kinnitamise kohta (legge n. 863 – Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 30 ottobre 1984, n. 726, recante misure urgenti a sostegno e ad incremento dei livelli occupazionali; *GURI* nr 351, 22.12.1984, lk 10691)], ei ole abi [EÜ] asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses, vaid tegemist on üldmeetmega. Ettenähtud soodustused olid nimelt kõigi ettevõtjate suhtes kohaldatavad ühtemoodi, automaatselt, kaalutlusõiguseväliselt ja objektiivsete kriteeriumide alusel.

(63) [29. detsembri 1990. aasta seadusega nr 407 – Mitmesugused sätted riigi rahanduspoliitika rakendamise kohta aastatel 1991–1993 (legge n. 407 – Disposizioni diverse per l'attuazione della manovra di finanza pubblica 1991–1993; *GURI* nr 303, 31.12.1990, lk 3)] 1990. aastal tehtud muudatused muutsid nende meetmete olemust. Nende sätetega muudeti soodustuste suurus varieeruvaks sõltuvalt abi saava ettevõtja asukohast ja sektorist, millesse abi saav ettevõtja kuulub. Sel põhjusel saavad mõned ettevõtjad suuremaid soodustusi kui nendega konkureerivad ettevõtjad.

(64) Valikulised soodustused, mis soodustavad teatud ettevõtjaid võrreldes teiste sama liikmesriigi ettevõtjatega – olenemata sellest, kas valikulisus toimib individuaalsel, piirkondlikul või sektori tasandil –, on selles osas, milles soodustus on erinev, [EÜ] asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses riigiabi, mis moonutab konkurentsi ja võib kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust.

See erinevus soodustab nimelt Itaalia territooriumi teatavates piirkondades tegutsevaid ettevõtjaid, kuna väljaspool neid piirkondi seda soodustust ettevõtjatele ei anta.

(65) Selline abi moonutab konkurentsi, kuna see tugevdab abi saavate ettevõtjate finantsseisundit ja tegutsemisvabadust võrreldes konkurentidega, kes abi ei saa. Niivõrd, kuivõrd sellist mõju on tunda ühendusesiseses kaubanduses, kahjustab see seda.

(66) Sellised meetmed moonutavad konkurentsi ja mõjutavad liikmesriikidevahelist kaubandust eelkõige siis, kui abi saavad ettevõtjad ekspordivad osa oma toodangust teistesse liikmesriikidesse; lisaks, isegi kui nad ei ekspordi, on kohalik toodang eelisseisundis, sest teiste liikmesriikide ettevõtjatel on vähem võimalust eksportida oma tooteid Itaalia turule.

(67) Eespool nimetatud põhjustel on uurimisalused meetmed [EÜ] asutamislepingu artikli 87 lõikega 1 ja [2. mai 1992. aasta] Euroopa Majanduspiirkonna lepingu [(EÜT 1994, L 1, lk 3; ELT eriväljaanne 11/52, lk 3, edaspidi „EMP leping“)] artikli 62 lõikega 1 põhimõtteliselt keelatud ja neid võib pidada ühisturuga kokkusobivaks üksnes juhul, kui nende suhtes saab rakendada mõnda asutamislepingus või EMP lepingus sätestatud erandit.“ [Siin ja edaspidi on osundatud otsust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

4 Itaalia õigusaktide kohta, mis käsitlevad koolitus- ja töölepingute ümbervormistamist tähtajatuteks lepinguteks, on otsuse põhjendustes 97 ja 98 märgitud järgmist:

„(97) Mis puudutab koolitus- ja töölepingutele ette nähtud abi pikendamist ühe aasta võrra ja seda, et abi valikulisus tuleb sel juhul veelgi teravamalt esile, kuna see on piiratud üksnes 1. eesmärgiga hõlmatud piirkondadega, siis on punktis V.1.a esitatud analüüs selle kohta, kas tegemist on abiga, nende sekkumiste suhtes seda enam kohaldatav.

(98) Eeltoodud kaalutlustest ilmneb seega, et kõnealused meetmed võivad kahjustada EÜ-sisest kaubandust. Arvestades meetmetes sisalduvat abi, tuleb asuda seisukohale, et kõnealused sekkumised kuuluvad EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 ja EMP lepingu artikli 62 lõike 1 kohaldamisalasse, kuna need kujutavad endast riigiabi, mis moonutab konkurentsi määral, mis võib kahjustada ühendusesisesest kaubandust, ja et neid saab pidada ühisturuga kokkusobivaks üksnes juhul, kui nende suhtes saab rakendada mõnda ettenähtud erandit.“

5 Nimetatud otsuse artiklis 1 on sätestatud:

„1. Abi, mida Itaalia alates novembrist 1995 ebaseaduslikult andis töötajate töölevõtmiseks [19. detsembri 1984. aasta seaduses nr 863, 29. detsembri 1990. aasta seaduses nr 407, 1. juuni 1991. aasta seaduses nr 169 – 29. märtsi 1991. aasta dekreetseaduse nr 108, mis käsitleb kiireloomulisi sätteid tööhõive edendamiseks, koos muudatustega seadusena kinnitamise kohta (legge n. 169 – Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 29 marzo 1991, n. 108, recante disposizioni urgenti in materia di sostegno dell'occupazione; *GURI* nr 129, 4.6.1991, lk 4) ja 19. juuli 1994. aasta seaduses nr 451 – 16. mai 1994. aasta dekreetseaduse nr 299, mis käsitleb kiireloomulisi sätteid tööhõive ja sotsiaalmaksu tasumise valdkonnas, koos muudatustega seadusena kinnitamise kohta (legge n. 451 – Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 16 maggio 1994, n. 299, recante disposizioni urgenti in materia di occupazione e di fiscalizzazione degli oneri sociali; *GURI* nr 167, 19.7.1994, lk 3)] ette nähtud koolitus- ja töölepingute alusel, on ühisturu ja EMP lepinguga kokkusobiv osas, milles see puudutab järgmisi tegevusi:

– abi saanud ettevõttes uute töökohtade loomine töötajate jaoks, kes ei ole veel töötanud või kes on oma eelmise töökoha kaotanud tööhõiveabi käsitlevate suuniste [EÜT 1995, C 334, lk 4] tähenduses,

– selliste töötajate töölevõtmine, kellel on erilisi raskusi tööturule sisenemise või naasmisega. Käesolevas otsuses mõistetakse „töötajatena, kellel on erilisi raskusi tööturule sisenemise või naasmisega“, alla 25-aastaseid noori, kuni 29-aastaseid ülikoolilõpetanuid ning pikaajalisi töötuid, see tähendab isikuid, kes on töötud olnud vähemalt aasta.

2. Koolitus- ja töölepingute abil antud abi, mis ei vasta lõikes 1 nimetatud tingimustele, on ühisturuga kokkusobimatu.“

6 Sama otsuse artiklis 2 on sätestatud:

„1. Abi, mida Itaalia andis koolitus- ja töölepingute ümbervormistamiseks tähtajatuteks lepinguteks [24. juuni 1997. aasta seaduse nr 196 – Tööhõive edendamise meetmed (legge n. 196 – Norme in materia di promozione dell'occupazione; *GURI* nr 154, regulaarne lisa, 4.7.1997)] artikli 15 alusel, on ühisturu ja EMP lepinguga kokkusobiv tingimusel, et see vastab töökohtade netoarvu suurenemise tingimusele, nagu see on määratletud tööhõiveabi käsitlevates suunistes.

Äriühingu töötajate arvu arvutamisel ei võeta arvesse ümbervormistatavaid töökohti ega töökohti, mis on loodud tähtajaliste lepingutega või mis ei taga töökoha teatavat püsivust.

2. Koolitus- ja töölepingute tähtajatuteks lepinguteks ümbervormistamiseks antud abi, mis ei vasta lõikes 1 nimetatud tingimusele, on ühisturuga kokkusobimatu."

7 Otsuse 2000/128 artiklis 3 on ette nähtud:

„Itaalia võtab kõik vajalikud meetmed selleks, et nõuda abisaajatelt tagasi abi, mis ei vasta artiklites 1 ja 2 sätestatud tingimustele ning mis on juba ebaseaduslikult antud.

Tagasinõudmine toimub riigisisese õigusega kehtestatud korras. Tagasimakstavatelt summadelt tuleb tasuda intressi alates kuupäevast, mil need anti abisaajate käsutusse, kuni nende täieliku tagasimaksmiseni. Kohaldatav intressimäär on regionaalabi raames abi osatähtsuse arvutamisel aluseks olev intressimäär."

Itaalia õigus

8 Itaalia Vabariik nägi 19. detsembri 1984. aasta seadusega nr 863 ette „koolitus- ja töölepingu". Esialgu oli see tähtajaline leping, millega kaasnes koolitusperiood ja mis oli ette nähtud kuni 29-aastaste töötute töölevõtmiseks. Sellist liiki lepinguga töölevõtmise korral sai tööandja kaheks aastaks sotsiaalmaksuvabastuse. Maksuvabastust kohaldati kogu riigi territooriumil ühtemoodi, automaatselt ja kaalutlusõiguseväliselt.

9 Koolitus- ja töölepingutele kohaldatavaid õigusnorme muudeti järjestikku 29. detsembri 1990. aasta seadusega nr 407 (edaspidi „seadus nr 407/1990"), mis kehtestas sotsiaalmaksuvabastuse piirkondliku varieerimise, 1. juuni 1991. aasta seadusega nr 169, mis tõstis seda liiki lepinguga tööle võetavate töötajate vanusepiiri 32 aastale, ja 19. juuli 1994. aasta seadusega nr 451 (edaspidi „seadus nr 451/1994"), mis kehtestas vaid üheks aastaks sõlmitava koolitus- ja töölepingu ning minimaalse koolitustundide arvu, millest tuleb kinni pidada.

10 Muutmise seadused lubasid koolitus- ja töölepinguga tööle võtta noori vanuses 16–32 aastat, kusjuures pädevad piirkondlikud asutused võisid kaalutlusõiguse alusel seda vanusepiiri tõsta, ja nägid ette sotsiaalmaksust täielikult vabastamise muu hulgas kaheaastaseks koolitusperioodiks ettevõtjatele, kes tegutsevad piirkondades, kus töötuse määr ületab Itaalia keskmist, kusjuures seda perioodi võis ühe aasta võrra pikendada, juhul kui need lepingud vormistati ümber tähtajatuteks töölepinguteks.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

11 ANM asutati 1995. aastal avalik-õigusliku konsortsiumi vormis asutatud äriühingu ümberkujundamise tulemusena ja selle ülesandeks on Napoli omavalitsusüksuse (Itaalia) kohaliku ühistranspordi teenuste ühtne ja integreeritud haldamine. See kujundati 2001. aastal ümber aktsiaseltsiks, mille ainus aktsionär oli Napoli omavalitsusüksus ja mille ülesanne oli nimetatud omavalitsusüksuse territooriumil kõikvõimalike veovahenditega osutatavate reisijate ja kaupade ühistransporditeenuste haldamine.

12 Selle tegevuse raames võttis ANM 1995. aasta novembrist kuni 2001. aasta maikuuni inimesi tööle eesmärgiga tagada neile kutseõpe ja võtta nad seejärel ettevõttesse tööle. Töölevõtmine vormistati koolitus- ja töölepingutega vastavalt 19. detsembri 1984. aasta seadusele nr 863, mida oli muudetud seadusega nr 407/1990, 1. juuni 1991. aasta seadusega nr 169 ja seadusega nr 451/1994. Need lepingud vormistati ümber tähtajatuteks töölepinguteks vastavalt seadusele nr 451/1994. ANM sai koolitus- ja töölepingute ning nende hilisema ümbervormistamise eest sotsiaalmaksuvabastusi, mis on ette nähtud põhikohtuasjas asjassepuutuvate Itaalia õigusnormidega.

13 Kui Euroopa Komisjon tunnistas need õigusnormid ELTL artikli 107 lõikes 1 sätestatud keeluga osaliselt vastuolus olevaks, saatis INPS kui otsuse 2000/128 täitmise eest vastutav riigiasutus ANMile kaks maksuteadet, millega määratud summad olid vastavalt 7 429 436,76 eurot koolitus- ja töölepingutega töölevõtmise eest aastatel 1997–2001 ning 2 266 014,05 eurot nende lepingute ümbervormistamise eest tähtajatuteks töölepinguteks aastatel 1999–2001.

14 ANM palus Tribunale di Napolil (Napoli kohus, Itaalia) tuvastada, et ta ei ole kohustatud neid summasid tasuma. Kohus rahuldas ANMi nõude põhjendusel, et otsusel 2000/128 ei ole Itaalia õiguskorras vahetut õigusmõju, kuna see ei pane Itaalia Vabariigile piisavalt täpset ja tingimusteta kohustust.

15 INPS esitas Tribunale di Napoli (Napoli kohus) kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse Corte d'appello di Napolile (Napoli apellatsioonikohus, Itaalia), kes jättis kohtuotsuse muutmata, kuid muutis selle põhjendusi. Selle kohtu sõnul on otsus 2000/128 küll Itaalia õiguskorra osa, kuid see ei ole ANMi suhtes kohaldatav. Majanduslik eelis, mille sotsiaalmaksuvabastused andsid, ei saa mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ega kahjustada konkurentsi, kuna see puudutab tegutsemist kohaliku ühistranspordi alal konkurentsivälises olukorras, kuivõrd see oli otseselt tehtud ülesandeks ANMile.

16 INPS esitas Corte suprema di cassazionele (Itaalia kassatsioonikohus) kassatsioonkaebuse, väites, et Corte d'appello di Napoli (Napoli apellatsioonikohus) on kohtuotsuses vääralt tõlgendanud ELTL artiklit 107 ja otsust 2000/128, mis on ANMi suhtes täiel määral kohaldatav.

17 Neil asjaoludel otsustas Corte suprema di cassazione (Itaalia kassatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [otsus 2000/128] on kohaldatav ka selliste kohaliku ühistranspordi alal – teenuse osutamise ainuõiguse tõttu sisuliselt konkurentsivälises korras – tegutsevate tööandjate suhtes, kes on saanud koolitus- ja töölepingute sõlmimisest tulenevalt sotsiaalmaksusoodustusi alates [seaduse nr 407/1990] jõustumisest, kõnealust vaidlust puudutavas osas ajavahemikul alates 1997. aastast kuni 2001. aasta maini?"

Eelotsuse küsimuse analüüs

18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt selgitust, kas otsust 2000/128 tuleb tõlgendada nii, et see on kohaldatav sellise ettevõtja suhtes nagu põhikohtuasjas, kes osutas omavalitsusüksuse poolt talle otseselt ülesandeks tehtud kohaliku ühistranspordi teenuseid ainuõiguse alusel ja sai sotsiaalmaksusoodustusi riigisiseste õigusnormide kohaselt, mis on selle otsusega tunnistatud ELTL artikli 107 lõikes 1 sätestatud keeluga osaliselt vastuolus olevaks.

19 Eelkõige küsib see kohus, kas nimetatud otsus on kohaldatav kohaliku ühistranspordi sektoris ja kas sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas on osutatud lõikes sätestatud konkurentsi ja liikmesriikidevahelise kaubanduse kahjustamise tingimused täidetud.

20 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peavad meetme kvalifitseerimisel ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses „riigiabiks“ olema täidetud kõik järgnevad tingimused. Esiteks peab olema tegemist sekkumisega riigi poolt või riigi ressurssidest. Teiseks peab see sekkumine potentsiaalselt kahjustama liikmesriikidevahelist kaubandust. Kolmandaks peab sekkumine andma soodustatud isikule valikulise eelise. Neljandaks peab see kahjustama või ähvardama kahjustada konkurentsi (6. märtsi 2018. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. FIH Holding ja FIH Erhvervsbank, C-579/16 P, EU:C:2018:159, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).

21 Käesoleval juhul tuleb kõigepealt märkida, et komisjon tuvastas otsuse 2000/128 põhjendustes 63, 64 ja 97, et põhikohtuasjas asjassepuutuvate Itaalia õigusnormide puhul on täidetud esimene ja kolmas tingimus, mida on nimetatud eelmises punktis.

22 Seejärel leidis institutsioon otsuse põhjendustes 65 ja 97, et on täidetud ka teine ja neljas tingimus, põhistades seda teise tingimuse osas sellega, et abi tugevdab abi saavate ettevõtjate finantsseisundit ja tegutsemisvabadust, ning neljanda tingimuse osas „niivõrd, kuivõrd“ sellist mõju on tunda kaubanduses siseturul.

23 Otsuse põhjendustes 66 ja 97 täpsustas ta, et „eelkõige“ moonutatakse konkurentsi ja mõjutatakse liikmesriikidevahelist kaubandust, „kui“ abi saavad ettevõtjad ekspordivad osa oma toodangust teistesse liikmesriikidesse või kui nad ei ekspordi, siis on kohalik toodang eelisseisundis, sest teiste liikmesriikide ettevõtjatel on vähem võimalust eksportida oma tooteid Itaalia turule.

24 Ent esiteks, erinevalt sellest, mida väidab ANM, ei saa otsuse 2000/128 põhjenduse 66 sõnastusest järeldada, et komisjon piiras otsuse kohaldamisala sektoritega, mis on otseselt kaasatud kaubavahetusse või teenuste osutamisse siseturul, välistades kohalike teenuste sektorid, näiteks kohaliku ühistranspordi sektori.

25 Nagu Euroopa Kohus on nimelt juba sedastanud, selgitas komisjon otsuse põhjenduses 65 üldsõnaliselt, et valikulised sotsiaalmaksuvabastused, mis on ette nähtud põhikohtuasjas asjassepuutuvate Itaalia õigusnormidega, moonutavad konkurentsi, ja et niivõrd, kuivõrd sellist mõju on tunda liikmesriikidevahelises kaubanduses, kahjustatakse ka seda, ning otsuse põhjenduses 66 on seda hinnangut tootmissektori näitega pelgalt näitlikustatud (7. märtsi 2002. aasta kohtuotsus Itaalia *vs*. komisjon, C-310/99, EU:C:2002:143, punkt 88).

26 Teiseks nähtub otsuse 2000/128 põhjendustest 65, 66 ja 97, et ELTL artikli 107 lõikes 1 sätestatud teine ja neljas tingimus on täidetud vaid siis, kui sotsiaalmaksusoodustusi saavad ettevõtjad tegutsevad konkurentsile avatud, kas või osaliselt liberaliseeritud turul.

27 Väljakujunenud kohtupraktikast nähtub nimelt, et sellise abikava puhul nagu põhikohtuasjas võib komisjon piirduda kava omaduste uurimisega, selleks et otsuse põhjendustes hinnata, kas tingimuste tõttu, mida kava ette näeb, tagab see abisaajatele eelise võrreldes nende konkurentidega ja on kasulik ettevõtjatele, kes osalevad liikmesriikidevahelises kaubanduses. Nii ei ole komisjon sellist kava käsitlevas otsuses kohustatud kava alusel igal üksikjuhul antud abi analüüsima. Alles abi tagasinõudmise etapis tuleb kontrollida iga asjasse puutuva ettevõtja olukorda eraldi (vt selle kohta 9. juuni 2011. aasta kohtuotsus Comitato „Venezia vuole vivere“ jt *vs*. komisjon, C-71/09 P, C-73/09 P ja C-76/09 P, EU:C:2011:368, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika).

28 Seega peavad asjaomase liikmesriigi ametiasutused enne soodustuse tagasinõudmist igal üksikjuhul kontrollima, kas antud soodustus võis selle saaja juhtumil moonutada konkurentsi ja kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust (vt selle kohta 9. juuni 2011. aasta kohtuotsus Comitato „Venezia vuole vivere“ jt *vs*. komisjon, C-71/09 P, C-73/09 P ja C-76/09 P, EU:C:2011:368, punktid 64 ja 115).

29 Sellega seoses on oluline märkida, et riigisisese meetme „riigiabiks“ lugemiseks ei tule tõendada abi tegelikku mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele ega tegelikku konkurentsi moonutamist, vaid tuleb üksnes uurida, kas abi võib mõjutada seda kaubandust ja kahjustada konkurentsi (27. juuni 2017. aasta kohtuotsus Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, punkt 78 ja seal viidatud kohtupraktika).

30 Eelkõige juhul, kui liikmesriigi poolt antud abi tugevdab mõne ettevõtja positsiooni liikmesriikidevahelises kaubanduses võrreldes teiste konkureerivate ettevõtjatega, tuleb viimaseid käsitleda ettevõtjatena, keda see abi mõjutab. Seejuures ei ole vajalik, et abisaaja ettevõtja osaleks ise liikmesriikidevahelises kaubanduses. Kui liikmesriik annab ettevõtjale abi, võib riigisisene tegevus säilida või suureneda, mille tagajärjel vähenevad teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjate võimalused siseneda selle liikmesriigi turule (27. juuni 2017. aasta kohtuotsus Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, punkt 79 ja seal viidatud kohtupraktika).

31 Tingimus, mille kohaselt abi peab kahjustama liikmesriikidevahelist kaubandust, ei sõltu seega osutatud veoteenuste kohalikust või piirkondlikust laadist (24. juuli 2003. aasta kohtuotsus Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, punkt 82, ning 14. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Eventech, C-518/13, EU:C:2015:9, punkt 69).

32 Konkurentsi moonutamise tingimusega seoses tuleb rõhutada, et abi, mille eesmärk on vabastada ettevõtja jooksva haldamise või tavakohase tegevuse käigus tavaliselt tekkivatest kuludest, moonutab põhimõtteliselt konkurentsitingimusi (27. juuni 2017. aasta kohtuotsus Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, punkt 80 ja seal viidatud kohtupraktika).

33 Käesolevas asjas ei ole vaidlust selles, et sotsiaalmaks, mille osas ANM sai põhikohtuasjas vaidlusaluseid soodustusi, kujutab endast kulu, mis tal jooksva haldamise või tavakohase tegevuse käigus oleks tavaliselt tekkinud.

34 Samas väidab ANM nii eelotsusetaotluse esitanud kohtus kui ka Euroopa Kohtus, et põhikohtuasjas käsitletavate kohaliku ühistranspordi teenuste osutamisel ajavahemikul, mis hõlmas aastaid 1997–2001, ei puutunud ta üldse kokku konkurentsiga ja et samal ajavahemikul ei olnud Itaalia kohaliku ühistranspordi teenuste turg isegi mitte osaliselt liberaliseeritud.

35 Vastupidi ANMile väidab aga Itaalia valitsus Euroopa Kohtus, et põhikohtuasjas vaidlusalusel ajavahemikul oli Itaalia kohaliku ühistranspordi teenuste turg konkurentsile avatud. Lisaks ei kohaldatud selle valitsuse sõnul Itaalias teiste liikmesriikide ettevõtjate suhtes ühtki keeldu pakkuda neid teenuseid ja on olemas näiteid, kus sellised ettevõtjad on neid teenuseid osutanud.

36 Sellega seoses on oluline märkida, et mitu liikmesriiki hakkas alates 1995. aastast avama teatavaid transporditurgusid teistes liikmesriikides asuvate ettevõtjate pakutavale konkurentsile, mispeale kõnealusel ajavahemikul pakkusid juba paljud ettevõtjad linna- ja linnalähiliinide ning piirkondlikke veoteenuseid muus liikmesriigis kui oma päritoluriik (vt selle kohta 24. juuli 2003. aasta kohtuotsus Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, punkt 79).

37 Seoses küsimusega, kas ANM puutus sel ajavahemikul põhikohtuasjas käsitletavate kohaliku ühistranspordi teenuste osutamisel konkurentsiga kokku või mitte, nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust kahtlemata, et nende teenuste osutamise ainuõigus anti otse ANMile, ilma et eelnevalt oleks korraldatud avalikku hankemenetlust.

38 Samas ei ole toimikus ühtki dokumenti, mis tõendaks, et Napoli omavalitsusüksus oleks olnud seaduse või mõne muu õigusaktiga võetud meetmete alusel kohustatud andma nende teenuste osutamise ainuõiguse sellele ettevõtjale, mistõttu ilmneb, et see omavalitsusüksus oleks vabalt võinud teha nende

teenuste osutamise ülesandeks ka mõnele teisele ettevõtjale, korraldades nimelt avaliku hankemenetluse, milles oleksid siis võinud osaleda ka teiste liikmesriikide ettevõtjad, nagu väidab Itaalia valitsus Euroopa Kohtus.

39 Nagu tõi aga esile kohtujurist oma ettepaneku punktides 33–35 ja 38, tuleb sellise seadusest või muust õigusaktist tuleneva kohustuse puudumisel tuvastada, et põhikohtuasjas vaidlusaluste teenuste puhul oli konkurents võimalik, mistõttu ei saa välistada ei seda, et sotsiaalmaksusoodustused, mida ANM sai, andsid sellele ettevõtjale eelise võimalike, isegi teistest liikmesriikidest pärinevate konkurentide ees, ega seda, et konkurents oli sellel turul järelikult moonutatud ja soodustused kahjustasid liikmesriikidevahelist kaubandust.

40 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul, kes ainsana omab vahetut teavet põhikohtuasja kohta, tuleb seega teostada vajalik kontroll, et selgitada välja, kas Itaalia kohaliku ühistranspordi teenuste turg oli põhikohtuasjas vaidlusalusel ajavahemikul konkurentsile avatud ja kas teiste liikmesriikide ettevõtjad said seega pakkuda põhikohtuasjas vaidlusaluste teenuste tagamiseks oma teenuseid või kas Napoli omavalitsusüksusel oli seadusest või muust õigusaktist tulenev kohustus anda nende teenuste osutamise ainuõigus otse ANMile.

41 Arvestades asjaolusid, millele viitas kohtujurist oma ettepaneku punktides 40 ja 41 ning mis puudutavad ANMi staatust ja põhikohtuasjas vaidlusaluse teenuselepingu sisu, tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul ühtlasi olenevalt olukorrast teostada vajalik kontroll, et selgitada välja, kas ANM tegutses ajavahemikul 1997–2001 ka mõnel muul toote- või teenuseturul või ka mõnel muul geograafilisel turul, mis oli tegelikule konkurentsile avatud.

42 Kui peaks nimelt selguma, et ANM tegutses sel ajavahemikul muudel sellistel turgudel, siis ei saa välistada, et sotsiaalmaksusoodustused, mida see ettevõtja sai põhikohtuasjas vaidlusaluste Itaalia õigusnormide alusel, moonutasid konkurentsi ja kahjustasid liikmesriikidevahelist kaubandust neil muudel turgudel, välja arvatud juhul, kui selleks tegevuseks nimetatud soodustusi ei antud ja ristsubsideerimise oht oli täielikult välistatud, kuna on tõendatud, et nõuetekohane eraldi raamatupidamisarvestus tagas, et need soodustused ei saanud soodustada nimetatud tegevust (vt selle kohta 27. juuni 2017. aasta kohtuotsus Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, punkt 51, ja 23. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, EU:C:2019:51, punkt 42).

43 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli käigus ei selgu teistsuguseid asjaolusid, tuleb otsust 2000/128 tõlgendada nii, et see on kohaldatav sellise ettevõtja suhtes nagu põhikohtuasjas, kes osutas omavalitsusüksuse poolt talle otseselt ülesandeks tehtud kohaliku ühistranspordi teenuseid ainuõiguse alusel ja sai sotsiaalmaksusoodustusi riigisiseste õigusnormide kohaselt, mis on selle otsusega tunnistatud ELTL artikli 107 lõikes 1 sätestatud keeluga osaliselt vastuolus olevaks.

Kohtukulud

44 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli käigus ei selgu teistsuguseid asjaolusid, tuleb komisjoni 11. mai 1999. aasta otsust 2000/128/EÜ abikavade kohta, mida Itaalia rakendab tööhõive edendamiseks, tõlgendada nii, et see on kohaldatav sellise ettevõtja suhtes nagu põhikohtuasjas, kes osutas omavalitsusüksuse poolt talle otseselt ülesandeks tehtud kohaliku

ühistranspordi teenuseid ainuõiguse alusel ja sai sotsiaalmaksusoodustusi riigisiseste õigusnormide kohaselt, mis on selle otsusega tunnistatud ELTL artikli 107 lõikes 1 sätestatud keeluga osaliselt vastuolus olevaks.

Allkirjad